

IPARMŰVÉSZETI VÁNDORKIÁLLÍTÁSOK.

QLIG hatvan éve, hogy ez a szó „iparművészet“ forgalomban van és hosszú idő munkája volt, míg mint önálló cél polgárjogot nyert. Még azokban az országokban is, melyek ezen a téren a mult század közepén mint elsők törték útát, vajmi sok előítélettel, ellenállással és kicsinyléssel kellett találkozniok, míg ez eszme valamelyes tért hódított. Művészek és műbarátok már javában tanakodtak és buzgólkodtak azon, hogyan kellene a mesterségek klasszikus korszakának hagyományait megmenteni és továbbfejleszteni és még mindig csak alig-aligvettek tudomást a mozgalmáról. A már abban az időben is fejlett iparral bíró Németországban is kicsinyelték az iparnak művészi irányban való fejlesztésére alakult egyesületek törekvéseit, azt hozván fel okul, hogy gazdasági szempontból elég nagy és komoly feladat, ha az ipar a mindennapi élet szükségleteit képes kielégíteni; emellett jelentéktelen az a vállalkozás, melynek célja kimerül abban, hogy a gazdagabb életviszonyok számára behozott idegen fényűzési cikkeket törekszik kiszorítani. Voltak, akik csüggedten hangoztatták, hogy hiába való az erőlködés, mert ezen a téren úgy sem lehet versenyezni a századok óta első helyen álló francia készítményekkel.

Hosszú ideig egyes emberbarátok ábrándjának tekintették az iparművészeti törekvéseket; arról, hogy a felszínre hozott eszmék oly termékenyítőleg hatottak volna, mint arra egyes művészeti korszakok a régi időben példát nyújtanak, kezdetben szó sem volt.

Könnyebb dolog volt hadat izenni a fennálló rendnek és kiadni a jelszót, hogy a hazai izlést fel kell szabadítani az idegen befolyás alól, de nehéz volt határozott cél megadásával új dolgot alkotni. Utjában állott ennek az ez időtájt forrongó társadalomban a közérzék hiánya és ezzel együtt az, hogy a megindított mozgalom a köztudatba még nem ment át.

Csak amikor a társadalmi reformeszmék döngettek a kapukon és a gépek zakatolása írtó hadat üzent a kisembernek, akkor jöttek tudomására annak, hogy az iparművészet nem egyes emberbarátok életcélja, hanem a nemzet kulturális és gazdasági fejlődésének öntudatos követelménye. Ez időtől fogva az egyes nemzetek az iparművészetben határozott programot látnak a munkásosztály boldogulására és életének könnyítésére.

Az ugyanis a helyzet, hogy a zseniális gépek idejében, amelyek, mintha kezük és lábuk volna, mint engedelmes rabszolgák kimerülés nélkül dolgoznak és néhány óra alatt az iparcikkek csodás gazdagságát halmozzák fel, az emberi munkaerőnek az a tömege, mely régente durva foglalkozásra volt lekötve, felszabadult. Mintha hatalmába kerítette volna az ember a természetet! Az a munkás, aki ezelőtt testi erejének megfeszítésével napestig dolgozott, most egykét óra alatt géppel végezteti munkáját, foglalkozása inkább csak felügyeletre szorítkozik; megerőltetésről szó sincs. Az ipari élet ezen átalakulása nyomán megváltoztak az életviszonyok; a fényűzési cikkek olcsóbbak lettek és a tömegtermeléssel a szegényebb néposztály is megszerezhetette magának azokat az élvezeti cikkeket, amikhez régebben csak a tehetősebbek és a társadalom kiváltságosai juthattak hozzá.

A népeknek és a társadalom különböző osztályainak egymáshoz való közeledésével az emberek hasonló szokásokat sajátítottak el és letűnt az a nagy különbség, mely annak előtte lakásviszonyokban, öltözékben és általában az egész életberendezésben a társadalom régi izolált osztályait külsőleg is nemcsak jellemezte, de el is választotta.

Ezek a körülmények oly kérdések sorozatát állították homloktérbe, melyek az ország élete rendjét és az egyén boldogulását egyaránt mélyen érintik. És ha az iparművészet fejlődésének történetét a múlt század közepétől nyomról nyomra követjük, reá vezetettünk arra, hogy az eszme nem akkor hódított tért, amikor csak esztétikai célokat tűztek ki és a stílrányoknak nemzeti irányban való folytatására törekedtek, hanem átalakító ereje akkor bontakozott ki, amikor társadalmi-gazdasági és kulturális kérdéssé lett és az iparművészeti mozgalom nem a társadalom egyes kiváltságos osztályait érintette, hanem a népesség szélesebb rétegeinek művelésére irányult. *Toqueville* felállította a tételt, hogy a tömeget tévelygéseiben egyedül a művészi irányú nevelés korlátozhatja és a munkáskérdést végső elemzésben a munkásképzés oldhatja meg, mert a szakképzettség fokozza a keresőképességet és ezzel egyúttal jólétet teremt.

És ebből a szempontból az iparművészet egy országban gazdasági jelentőségű. Hogy ez tényleg így van, példa reá Angolország iparművészete. A gépipar hódító útjára Angliából indult ki és ugyanakkor, midőn ennek gazdasági előnyeit elsőnek élvezte, kézműiparában vereséget szenvedett. A tanulsággal nem késett; kézműiparát művészi irányban fejlesztette annak a határozott célnak a megjelölésével, hogy a munkásképzés útján az iparosok versenyképességét kívánja fokozni, mert ez az elérhető anyagi előnyöknek alapja. Itt a képesség a maga jogaiba lép; miként a művészetben, úgy a művészi kézműiparban is tényleg a képességet fizetik; a közbe-

eső vezetés, vagy éppen közvetítés a munka értéke mellett számításba alig jön.

Háládatlan feladat volna vállalkozni arra, hogy megállapítsuk azt a határt, melynél az ipar iparművészetté lesz és ennek gazdasági jelentőségére nézve elméleti fejtegetésekbe bocsátkozni. Ez a kérdés elméleti úton éppen oly kevéssé dönthető el, mint ahogy történeti alapon sem vezethető le. Régen ismertek asztalosokat, lakatosokat, ötvösöket stb., ma műasztalosokról, mülakatosokról, műötvösökről beszélünk. A kérdést gyakorlati úton kíséreljük megfejteni. Reá mutatunk azokra az eredményekre, melyeket Iparművészeti Társulatunk felmutathat abban a tekintetben, hogy maga körül közönséget nevelt, melyet vásárlásaiban finomult felfogás és ízlés vezet, továbbá munkás gárdát teremtett, mely a haladó kor igényei szerint dolgozni és boldogulni képes. Példák statuálásával tanítja, hogy az iparművész a szó nemesebb értelmében iparos, aki számol a nemzetközi versenynyel; és művész abban az értelemben, hogy mesterségében tökéletes és munkájába tudást, hivatásszeretetet és egyéniségét beoltva, az aránylag értéktelennek mondható anyagból a lehető nagy értéket teremti és ezzel a nemzeti vagyonosodást fokozza.

Az iparművészetet jellemző ezen mozzanatokból következtethető, hogy az e téren kifejtett mozgalmak csak akkor lehetnek mélyrehatóak, ha a népesség széles rétegeire terjednek ki. Ily értelemben az iparművészet korunk egész nevelési rendszerének egy szerves része. És amiként a festészet, szobrászat a mindennapi életből meríti feladatait, az építész a sokaság millióféle egyénisége képére változatosan tervezi építményét, a zeneszerző a néplélekből meríti és számára talál melódiákat, az író és költő oly műveket ad a nép kezébe, melyek tárgyai köréből származnak, azonképpen az iparművészet sem lehet izolált törekvések és alkotások üvegháza, hanem a népek millióira kell tekintenie.

IPARMŰVÉSZETI VÁNDORKIÁLLÍTÁSOK

Az iparművészeti törekvések népszerűsítését kulturális szempontból is kell értékelni. Iparművészeti gyűjtemények bemutatásával és ezen körből vett ismertető előadásokkal nemcsak sok szunynyadó erő és képesség kelthető fel, de fejleszthető a népességben a szép iránt való érzék, fokozható rugalmassága és nemesíthető erkölcse.

Hogy milyen jelentősége van ennek, újólág is Anglia példájára kell utalnom, ahol a központi iparművészeti intézmények a népesség szélesebb rétegeinek művelésére akként szervezvék, hogy a vidéki intézményekkel szoros kapcsolatban is ezek útján gyűjteményeket vándorútra küldik. Régebben közzétett adatok szerint egy iparművészeti tárgyakból összeállított vándorgyűjtemény tíz év alatt harmincnyolc várost járt meg (egy városokban ismételten is megfordult a gyűjtemény) és 735.856-an látogatták; közel 3000 tárgyat másoltak le és több mint 35.000 katalogust adtak el; a belépő díjakból nemcsak a kiadásokat fedezték, hanem még tekintélyes nyereség is maradt; a kilencvenhatszori csomagolás alatt egyetlen tárgy sem sérült meg.

De példát adnak erre a Magyar Iparművészeti Társulat által eddig rendezett vándorkiállítások is. Látni kellett a közönség érdeklődését, melyből sok esetben meghatározó módon nyilatkozott meg a vágy, hogyan szomjuhozik a vidék tanulni és közel férközni a korunk törekvésit irányító eszmékhez.

Nehéz, igen nehéz probléma eljutni a tudatlan és tájékozatlan nagy tömeghez és felkelteni annak bizalmát; magunkat és intézményeinket is gyakorolnunk kell abban, ha ezt elérni akarjuk. De megvalósítása elengedhetetlen feltétel, ha törekvéseinknek széles és szilárd alapot akarunk teremteni. Szerencsére a társadalmi fejlődés törvényei mindig segítségére vannak az eszmék és törekvések népszerűsítésének; bizonyították erre, hogy minden diadalra jutott eszme elhatolt a nép legalsó rétegéig.

Az iparművészeti törekvések népszerűsítésének hatalmas segítségére vannak a változott életviszonyok is. A tömegéletből táplálkozó művészet szebbé tette az életet. Hiszen nincs olyan kis holmi, háztartási cikk, amelyet a jelenkor művészete kicsinyelne. A művészet minden téren a jelenségek egyszerűségét, természetes szépségét, a dolgok rendeltetésének megfelelő alakot, színt emeli ki és azt tekinti végcélként, hogy a nagy tömeg ékesítse és gazdagítsa életét mindazzal, ami szép. És hogy ez nem ábrándkép, csak utalunk kell arra, hogy mint népesítik be szobrászok a mindennapi életből merített jeleneteket ábrázoló alkotásaikkal nemcsak mint régen a múzeumokat és kerteket, de a polgári lakást, a festők hogyan ékesítik ily jelenetekkel a szórakoztató helyeket; egyszóval mindenütt túlárad a tömegélet szépítésére irányuló törekvés.

Csak széjjel kell néznünk a vidéken, hogy meggyőződjünk arról, milyen jelentősége van az iparművészet termékeiből szervezett vándorkiállításoknak. A közönség és iparos sejtve a reformmozgalmakat, úgy hajhászsa az új stíli irányokat mintha a bölcsek követ keresné. Tájékozatlanul sok érdemes dolgon surran át és újat meg újat akar. Pedig a fejlődés menete nem ezt, hanem elért jó eredményeknek a köztudatba való átvitelét kívánja. A vidék okulására, irányítására közkinccsre kell tenni a központban felhalmozódó iparművészeti tárgyakba befektetett tudást, izlést és munkaszeretetet. Törekvéseink „Achilles sarka”, hogy mi hatoljunk be a tömegéletbe és ne várjuk, míg az keres fel minket.

Az Iparművészeti Társulat reformtörekvéseinek sikere, mindig arányban lesz a reál fordított költséggel, ha vándorkiállításaiival a népesség széles rétegeit saját otthonában keresi fel.

Vig Albert.